חג השבועות

א. „וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה"[1].

והנה בפירוש ד„תמימות תהיינה", מצינו כמה אופנים:

א) שספירת האדם צ"ל באופן של „תמימות", ובשני ענינים: (א) שהספירה היא בלילה, לפי ש„א"א[2] להתחיל הספירה ביום הבאתו ממש . . שנאמר תמימות תהיינה, ואין אתה מוצא תמימות אלא כשמתחיל לספור בערב . . וה"ה ספירת שאר הימים שאינה אלא בלילה[3], שמן הסתם ספירת כל הימים הם שוין", (ב) ש„אם[4] שכח לספור בלילה אחת . . הפסיד ממצות ספירת העומר לגמרי כשחיסר ממנו יום אחד, שנאמר תמימות תהיינה".

ב) שהשבתות (שבועות) עצמן הן תמימות, כדרשת ריב"ז (בסוגיא[5] ע"ד אופני הלימוד ש„ממחרת השבת" פירושו „ממחרת יו"ט"[6]): „כתוב אחד אומר תספרו חמשים יום[7] (משמע ימים ולא שבועות), וכתוב אחד אומר שבע שבתות תמימות תהיינה (שבועות[8], ושבועות לא קרי אלא אותן המתחילות באחד בשבת ומסיימות בשבת), הא כיצד, כאן ביום טוב שחל להיות בשבת (מתקיים שבע שבתות תמימות תהיינה, שבע שבתות תמימות כסדרן), כאן ביו"ט שחל להיות באמצע שבת" (חמשים יום ולא שבועות שלימות, דלא בעינן שבע שבתות תמימות מאחד בשבת ועד שבת, אלא ב־חמשים בעלמא, באיזה יום שישלימו) — ש„שבע שבתות תמימות תהיינה" מתקיים כשפסח חל בשבת, שאז השבועות הם כסדרן (מא' בשבת עד שבת).

[ומסתבר לומר, שדרשת ריב"ז („כאן ביו"ט שחל להיות בשבת", „מתקיים שבע שבתות תמימות תהיינה") אינה דיחוי בעלמא שאמר להבייתוסי, כהדברים שאמר לו תחילה באופן של „דיחוי

---

1) אמור כג, טו.

2) ל' אדה"ז בשו"ע או"ח סתפ"ט ס"ג.

3) „אבל אם שכח לספור בלילה ונזכר ביום יספור בלא ברכה, לפי ש"א שאם לא נקצר העומר בלילה קוצרין אותו ביום . . לפיכך יספור בלא ברכה שספק ברכות להקל" (שם).

4) ל' אדה"ז שם סכ"ג.

5) מנחות סה, סע"א ואילך וברש"י ורבינו גרשום שם.

6) וראה גם תו"כ ופרש"י אמור עה"פ. מגילת תענית פ"א. ושם, כמה דעות במקור הילפותא ש„ממחרת השבת" פירושו „ממחרת יו"ט". ולהעיר, שהרמב"ם (הל' תמידין ומוספין פ"ז ה"א) שולל דעת „אלו הטועים . . (ש)ממחרת השבת הוא שבת בראשית" (לא מצד הראיות שהובאו בגמרא, אלא ע"י ראי' שלו) ממש"נ (יהושע ה, יא) „ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מצות וקלוי", „תלה הכתוב היתר אכילתם לחדש . . במחרת הפסח כו'" (ראה לח"מ שם. הר המורי' שם). ואכ"מ.

7) אמור שם, טז.

8) כ"ה ל' רש"י שם: „וכתוב אחד אומר שבועות" (אף שבכתוב נאמר „שבתות") — כי פירוש „שבתות" בכתוב זה הוא „שבועות" (ת"א והובא ברש"י שם, טז). ונאמר (פ' ראה טז, ט) „שבעה שבועות תספר לך".

בעלמא"[9] — שהרי לאחרי שהבייתוסי לא קיבל את ה„דיחוי בעלמא", באמרו „רבי בכך אתה פוטרני", השיב לו ריב"ז „לא תהא תורה שלימה שלנו (לדחות[9] אדם בקנה ובקש[10]) כשיחה בטלה שלכם" (דלנו יש ראי' ולכם אין ראי'), ואמר לו הראי' מהתורה „כתוב אחד אומר וכו'", כלומר, לימוד ע"פ אמיתתה[11] של תורה[12]).

וכן מפורש במדרש[13]: „תני רבי חייא כתיב שבע שבתות תמימות תהיינה, אימתי הן תמימות, בזמן שאין ישוע ושכני' ביניהם". וכמבואר במפרשים[14], ד„בזמן שאין ישוע ושכני' ביניהם" הוא סימן על קביעות „שבא בשבת ר"ח ניסן ויצא פסח בשבת ויתחילו לספור במוצאי שבת, ואז יהיו השבתות תמימות, כי שבו־

---

9) פרש"י מנחות שם.

10) ועד"ז בפי' הרשב"ם ב"ב קטז, רע"א: „לא תהא תורה שלימה שלנו כו', איני צריך לדחותך בקש".

ושם: „ומיהו מעיקרא לא הי' חפץ לגלות לו טעמו של דבר, דאסור לגלות להם טעמי תורה", ואילו בנדו"ד „דיחוי בעלמא קאמר לי' משום דהוא הי' אומר דברי הבל" (רש"י מנחות שם) — שגם לולי הטעם ש„אסור לגלות להם טעמי תורה" הי' דוחהו כיון שהי' אומר דברי הבל [דלא כבב"ב שלא הי' אומר „דברי הבל", אלא „קל וחומר שאתם דנין מעצמכם שיש עליו תשובה" (רשב"ם שם)], ואעפ"כ, כיון שלא קיבל הדחי', הוצרך להשיב לו התשובה האמיתית ע"פ תורה (ראה שבת ל, ב). ולהעיר מהגהות הב"ח לתוס' ב"ב (קטו, ב ד"ה מלמד), דלפי ר"ת גם בתחילה לא דחהו בקש כו' (בסיפור דב"ב שם).

11) במ"א (לקו"ש חי"ב ע' 96 הערה 6) נתבאר, שאפשר לומר שגם ילפותא זו אינה אלא מענה להבייתוסי לדחותו בקש, ולי' לא ס"ל הכי. ועפ"ז יתורץ (א) פשיטות ריב"ז „מנין לכם", (ב) הרי גם לריב"ז הפי' ד„ממחרת השבת" הוא (כפשוטו) כשפסח חל בשבת, (ג) בתו"כ לא הובאו דברי ריב"ז.

אבל, גם ע"פ המבואר כאן [כפי שמסתבר מפשטות הסוגיא, שרק בתחילה דחהו בקש, ואח"כ (כשאמר הבייתוסי „רבי בכך אתה פוטרני") אמר לו הטעם האמיתי] יש לתרץ בהנ"ל: (א) בנוגע לפשיטות ריב"ז „מנין לכם" — הרי כמה טעמים נאמרו שם באופן הלימוד שהפירוש הוא „ממחרת יו"ט", ושלילת הסברא „או אינו אלא למחרת שבת בראשית", (ב) גם לריב"ז הפירוש

ד„ממחרת השבת" הוא „ממחרת היו"ט", אלא דס"ל שכיון שהתורה כתבה „ממחרת השבת" ולא „ממחרת היו"ט", עכצ"ל, שיש ענין מיוחד ב„ממחרת השבת" כפשוטו, ביו"ט שחל להיות בשבת (אף שמצות ספה"ע היא גם כשחל יו"ט באמצע השבוע), (ג) הטעם שדרשה זו לא הובאה בתו"כ — ראה לקמן הערה 21.

12) וראה לקו"ש חי"ט ע' 4 הערה 26, ש־ הטעם שריב"ז נקט דרשה זו דוקא במענה להבייתוסי, ולא שאר הדרשות שבהסוגיא (ובפרט ש„כולהו (גם דריב"ז) אית להו פירכא בר מתרתי" — מנחות שם סו, א) — כי רק לפי דרשה זו מוכח שצ"ל קביעות ד„יו"ט שחל להיות באמצע השבת" (דלא כטענת הבייתוסי שיתקנו שתהי' הקביעות דפסח בשבת (עיי"ש)). וי"ל עד"ז בנוגע להדרשה דריב"ז עצמו (לא רק בתור מענה להבייתוסי) — שרק ע"פ דרשה זו מבואר הטעם שהתורה כתבה „ממחרת השבת".

13) פסיקתא דר"כ פי' ח'. פסיקתא רבתי פי"ח. קה"ר פ"א, ג. יל"ש אמור שם, י (רמז תרמג). — וראה ס' העיטור סוף הל' מצה ומרור: „אימתי הן תמימות בזמן שאתה מונה מבערב, ובהגדה אימתי הן תמימות בזמן שאין ישוע ושכני' ביניהם". וראה מאירי ס"פ ערבי פסחים. ואכ"מ.

14) ראב"ן סי' פו. ראבי"ה פסחים סתקכ"ו. רוקח סרצ"ה (הובא במ"כ לקה"ר שם).

---

*) בהוצאת באבער „בזמן שיש כו'". וראה בהערות באבער שם. וראה לקמן הערה 16.

עות יהי' באחד בשבת, ויהי' מאחד בשבת של ט"ז (בניסן) שהתחילו לספור עד אחד בשבת של חג השבועות ז' שבתות תמימות" (שמתחילות באחד בשבת ומסיימות בשבת, כימי בראשית).

ג) "תמימות" קאי על זמן שביהמ"ק קיים. כדאיתא במדרש: "תני[15] רבי חייא שבע שבתות תמימות תהיינה, אימתי הן תמימות, בזמן שישראל עושין רצונו של מקום". ש"בזמן שישראל עושין רצונו של מקום", היינו בזמן שביהמ"ק קיים[16], ומקריבין העומר ושתי הלחם, ורק אז ספה"ע היא באופן של "תמימות".

וטעם הדבר, כי מצות ספה"ע תלוי' בהקרבת העומר בפסח ושתי הלחם ב־עצרת[17] (כמ"ש[18] "וספרתם לכם גו' מיום הביאכם את עומר התנופה גו' עד ממחרת השבת השביעית גו' והקרבתם גו' לחם תנופה שתים גו'"), לכן, קיומה בשלימות ("אימתי הן תמימות") אינו אלא בזמן שביהמ"ק קיים, משא"כ בזמן שאין ביהמ"ק קיים, ואין הקרבת העומר ושתי הלחם, אין קיום מצות ספה"ע בשלי־מותה, ויתירה מזה, לכו"כ דעות קיומה בזמן הזה אינו אלא תקנת חכמים, "זכר למקדש"[19].

ב. והנה ג' פירושים אלה ב"תמימות תהיינה" הם ג' אופנים שונים בגדר "תמימות":

א) תמימות במנינם — שה"תמימות" היא במעשה הספירה, שפעולת האדם ב־ספירת ה"שבע שבתות" (מ"ט ימים) היא בשלימות מבלי להחסיר יום אחד;

ב) תמימות כימי בראשית — שגדר ה־"תמימות" הוא בשבתות (שבועות) עצ־מן, שמתחילות באחד בשבת ומסיימות בשבת, כימי בראשית (דבר שאינו תלוי בספירת האדם);

ג) תמימות בזמן שביהמ"ק קיים — שגדר ה"תמימות" אינו שייך להספירה דהשבועות כשלעצמה (כבתמימות במנ־ינם), וכ"ש וק"ו שאינו שייך להשבועות עצמם (כבתמימות כימי בראשית), אלא להספירה לעומר דוקא.

ויש לומר, שהם ג' דרגות ב"תמי־מות", זו למעלה מזו:

א) "תמימות" לעיכובא — תמימות ב־מנינם — שצ"ל וישנו בכל שנה. ב) שלי־

15) ויק"ר פכ"ח, ג. — בויק"ר הוצאת מרגליות שם, שברוב כת"י במקום "בזמן שישראל עושין רצונו של מקום" איתא "בזמן שאין ישוע ושכני' באות בהן". — אבל מחז"ל ד"בזמן שישראל עושין רצונו של מקום" הובא גם בילקוט המכירי לתהלים מזמור סח (ומסיים "וכן במדרש קהלת"). וראה ביאור מדרש זה ע"ד החסידות באוה"ת להצ"צ אמור (ע' קסז־ח). ועוד.

16) להעיר מגירסת הראשונים ש"הגיהו (בלשון המדרש "תני רבי חייא . . אימתי הן תמימות, בזמן שאין ישוע ושכני' ביניהם") בזמן שיש ישועה דשכינה ביניהן, כלומר, בזמן ש־ביהמ"ק קיים מקריבין העומר בפסח ושתי הלחם בעצרת" (הובא בראב"ן וראבי"ה שם (אלא שמסיי־מים "וליתא"). וראה מ"כ לויק"ר שם).

17) ראה שו"ת הרדב"ז (סי' אלף שכז), בטעם שאין מברכים שהחיינו בספה"ע, כי ספירה היא הכנה לעצרת. ועד"ז באבודרהם סדר תפלות של חול (שער ג'). מהרי"ל סדר ברכת העומר. ועוד. — ויש דעות דאם לא ספרו ספה"ע אין מקריבין שתי הלחם (ראה שו"ת בית יצחק יו"ד ח"ב סקי"ט. ועוד). וראה לקמן הערה 35.

18) אמור שם, טו־יז.

19) מנחות סו, א ובתוד"ה זכר למקדש. בעל המאור, רא"ש ור"ן סוף פסחים (ועוד — נסמנו בס' ספירת העומר (להר"צ שי' כהן) פ"א). וראה שו"ע אדה"ז או"ח סתפ"ט ס"ב: "וכן עיקר".

מות יתירה[20] ב„תמימות" („תמימות שב־תמימות") שאינה גדר בהלכה[21] — תמי־מות כימי בראשית — כשפסח חל בשבת[22] (ושניהם שייכים גם בזמן הזה). ג) תכלית השלימות ד„תמימות" — שתלוי' בהקרבת העומר (ושתי הלחם) בזמן שביהמ"ק קיים.

ג. ויש לבאר השייכות דג' גדרים אלו ד„תמימות" למצות ספירת העומר בכלל — שזהו בהתאם לגדרה של מצות ספירת העומר ע"ד ההלכה.

ובהקדם משנ"ת במ"א[23] בטעם הדי־עות[24] ש„אם[4] שכח לספור בלילה אחת . . הפסיד ממצות ספירת העומר לגמרי כשחיסר ממנו יום אחד, שנאמר תמימות תהיינה", שאין הכוונה בדבריהם שכל מ"ט יום הם מצוה אחת[25] ובמילא כש־החסיר יום אחד נתבטלה המצוה — כי כל יום ויום הוא מצוה בפ"ע (שלכן מברכים בכל לילה ולילה)[26] — אלא דכאשר הח־סיר יום א', חסר הענין ד„תמימות תהיי־נה", שאין מנינו בשלימות. זאת אומרת: הכוונה ב„תמימות תהיינה" היא, שספי־רת האדם צ"ל ב„תמימות" ובשלימות (שלכן צריך להתחיל „לספור בערב"), ולכן, מי ששכח ולא ספר בליל ט' (לדוג־מא), אינו יכול לספור למחרתו „היום עשרה ימים לעומר", כיון שלא קיימת אצלו (בספירתו) מציאות של ספירת יום עשירי אם לא קדמה המציאות דספירת ט' ימים לפניו.

והנה ע"פ הנ"ל, שההכרח דתמימות במנינם (שאם שכח לספור לילה א' אינו יכול להמשיך ולספור בברכה) אינו מצד זה שהחסיר פרט מהמצוה, אלא מפני החסרון בהמציאות דספירת הימים הב־אים (דאם לא ספר תשעה לדוגמא, שוב א"א לו לספור היום עשרה ימים) — צריך לומר, לכאורה, דאפילו עבד שנשתחרר באמצע ימי הספירה ובעבדותו ספר כל הימים שלפנ"ז, יכול לספור בברכה[27], אף שבעבדותו לא הי' חייב בספירה (ואין

---

20) דוגמא לדבר: דרשת חז"ל (ערכין לא, א) בפי' „שנה תמימה" (בהר כה, ל), „להביא את חודש העיבור" — שלימות יתירה, שהרי גם שנה פשוטה (שאין בה חודש העיבור) היא שנה שלימה (ראה גם אוה"ת שם כרך ג' ע' תתעא).

21) ולכן לא הובאה בתו"כ (מדרש הלכה).

22) ראה גם לקו"ש חכ"ב ע' 145 ואילך.

23) ראה לקו"ש ח"א ע' 271 ואילך. ח"ח ע' 54 ואילך.

24) הבה"ג (הובא בתוד"ה זכר — מנחות סו, א בסופו) ודעימי'.

25) ראה חינוך מצוה שו. ב"ח לטאו"ח סתפ"ט. ועוד.

26) ראה גם שבלי הלקט סרל"ד (בהגה"ה מכת"י). פרמ"ג (א"א) לשו"ע או"ח שם סקי"ג.

ומתורץ ג"כ איך מברכים על ספה"ע בכל לילה, ואין חוששין שיחסיר בספירת הימים שלאח"ז (ע"ד שאין מברכין בספירת זבה שמא

תסתור ראייתה — תוד"ה וספרתם מנחות סה, ב. וראה חק יעקב או"ח שם סק"ו. ועוד) — כיון שאין זה גורע בספירת הימים שלפנ"ז, כי אם בנוגע להימים שלאח"ז, שבהעדר ספירת יום התשיעי אינו יכול להמשיך ולספור „עשרה ימים".

27) במנחת חינוך שם, מביא החקירה בעבד שנשתחרר וקטן שהגדיל בנוגע לחיוב ופטור („מי נימא דבחיוב ופטור תליא מילתא, וכיון שהי' פטור אף שמנה מ"מ כיון שמצוה א' היא ומקודם לא נתחייב גם עתה אינו חייב . . או דלמא כיון שמנה אף שהי' בפטור מ"מ לא בטל החשבון כו'"), ומסיק, שכיון ש„המחוייב מדרבנן מוציא החיוב מה"ת . . בקטן שנתגדל דעכ"פ הגיע לחינוך קודם, בודאי מועיל אז הזמן שמחויב מדרבנן להיות חייב אח"כ מה"ת, ואין החשבון בטל". אבל, החקירה שבפנים אינה בנוגע לחיוב ופטור, אלא בנוגע להמציאות דספירת הימים

בספירתו קיום מצוה), כיון שהמציאות דספירת הימים הקודמים אינה חסירה אצלו.

אבל יש לומר דאינו כן. כי ענין הספירה כשלעצמו (לולי המצוה) אינו מציאות, שהרי גם לולי מעשה הספירה של האדם כל יום הוא יום במספר מסויים (לדוגמא יום א') מיום הקרבת העומר, ואין ספירת האדם משנה בזה כלום, וא"כ מעשה הספירה מצד עצמו אין לו מציאות, ורק המצוה לספור הזמן היא היא שעושה את הספירה למציאות, ע"ד מצותי' אחשבי'[28].

וכיון שכן, עבד שנשתחרר באמצע ימי הספירה אינו יכול לספור בברכה (אף שספר כל הימים שלפנ"ז), דכיון שמציאות הספירה אינה אלא מצד המצוה, הרי הספירה שספר לפנ"ז (שאינה מצד ציווי התורה) אינה מציאות כלל, ואיך יברך ויספור "היום עשרה ימים לעומר" כשלא היתה מציאות של ספירת ט' ימים לפנ"ז.

ועד"ז יש מקום לשקו"ט בקטן שהגדיל — דאף שגם בקטנותו קיים מצות ספה"ע מדרבנן (מדין חינוך), ו"מצוותי' (גם מדרבנן) אחשבי'" למציאות דספירת ימים, מ"מ, כיון שהחיובים דרבנן (לכמה דעות[29]) אינם אלא על ה"גברא", ולא על ה"חפצא", יש מקום לומר שחיוב הספירה (מצוה) מדרבנן אינו די להחשיב את ספירת הימים בנוגע לחיובים מן התורה[30], ולא יוכל לברך בברכה[31], כיון שביחס להחיוב שנתחדש כשהגדיל, לא קיימת אצלו מציאות של ספירת ימים לפנ"ז.

ויש להוסיף, שנפק"מ גם בנוגע לגדולים — כשיבוא משיח צדקנו (ש"אחכה לו בכל יום שיבוא"[32]) באמצע ימי הספירה, ויבנה ביהמ"ק ונקיים מצות ספה"ע כתיקונה[33] מן התורה, האם יוכל להיות ההמשך דספה"ע (בברכה[34]) מן

(שלכן גם להדעה שהספירה דכל יום היא מצוה בפ"ע צ"ל המציאות דספירת הימים שלפנ"ז).

28) ראה ביצה כז, ב (בפרש"י ד"ה חלה). בכורות יו"ד, א. וראה אנציק' תלמודית מע' אסורו חשובו.

29) ראה שו"ת צפע"נ (ירושלים תשכ"ה) סל"ג ובהנסמן במפענח צפונות קונטרס "מאה סברות" בתחלתו. אתוון דאורייתא כלל יו"ד. וראה תניא פ"ח. — נתבאר בארוכה בשיחות אחש"פ והתוועדויות שלאח"ז תשל"ו.

30) ואולי י"ל נפק"מ גם בזמן הזה שמצות ספה"ע (גם בגדולים) אינה אלא מדרבנן (נסמן לעיל הערה 19) — דכיון שבדרבנן גופא יש חילוק בין חד דרבנן לתרי דרבנן (ראה תוד"ה ור"י — מגילה יט, ב. ועוד), יש לומר, שספירת הימים מצד תרי דרבנן (חינוך למצוה שחיובה מדרבנן) אינה נחשבת למציאות בנוגע לחד דרבנן (ספה"ע בגדולים).

31) אף שבקטנותו ספר בברכה מדרבנן.

32) נוסח "אני מאמין" הנדפס בסידורים וכו'. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 394.

33) שו"ע אדה"ז או"ח סתפ"ט סי"א (מתוס' מגילה כ, סע"ב).

34) ושקו"ט נוספת בנוגע להברכה (גם אם ספירת הימים היא מציאות לולי המצוה) — דכיון שהברכה קשורה במיוחד עם עניני כוונות [החל מהכוונה הכללית ד"דע לפני אתה עומד", והכוונה הפרטית דכל לילה"] והמשכות (ברכה מלשון המשכה) שכל מציאותם אינה אלא מצד המצוה, יש לחקור כיצד יוכלו להיות הכוונות

---

*) כמ"ש רבינו הזקן בסידורו — השוה לכל נפש — "כוין לספירה של אותו הלילה ולתיבה אחת של "אנא בכח" ותיבה אחת של מזמור "אלקים יחננו" ואות א' מפסוק ישמחו", ועוד.

התורה[35] בהמשך להמציאות דספירת הימים מצד החיוב מדרבנן בזמן הזה (לרוב הדעות שספה"ע בזמן הזה היא מדרבנן).

ד. אמנם יותר נראה לומר, שהפירוש ד„מצוותי' אחשבי'" (ובנדו"ד, שהמצוה עושה את הספירה למציאות חשובה) הוא, שציווי התורה ע"ד ספירת הימים עושה את הספירה למציאות בעולם גם כשהסופר אינו מצווה לספור (כדלקמן).

ועפ"ז י"ל, שכל מי שנתחייב בספה"ע באמצע ימי הספירה יכול לספור בברכה, כי, ספירת הימים שספר לפני זמן החיוב, אף שאינה מצוה, ה"ה מציאות בעולם (כיון שיש ציווי בתורה ע"ד ספירת הימים), ולכן יכול שפיר לברך ולספור „היום עשרה ימים לעומר", כי המציאות דספירת תשעה ימים שלו (אף שאינה ספירה של מצוה), מאפשרת קיום המצוה דספירת העומר מיום העשירי ואילך[36].

ביאור הענין:

מצוה (לא רק קיומה בפועל, אלא גם הציווי עצמו) — מכריחה מציאות של חפצא (ולדוגמא: „מצות תאכלו"[37] — בהכרח שיש בעולם חפצא של „מצות"), ולא רק חפצא סתם, אלא חפצא בעלת חשיבות — שאינו סתם חפצא שנמצא בעולם, אלא חפצא שמציאותו מוכרחת מצד ציווי התורה, חפצא שהתורה מתייחסת אליו [ובעומק יותר: חפצא שנחשב ל„מציאות" גם בעולמה של המצוה, משא"כ לולי הציווי, אין חשיבות למציאות

וההמשכות שע"י הברכה*) על מצוה מן התורה בימים שלאח"ז ללא הקדמת הכוונות וההמשכות בימים שלפנ"ז, דכיון שלא היו אלא מדרבנן, יש מקום לומר שאינם חשובים למציאות לגבי כוונות והמשכות שע"י הברכה על מצוה מן התורה.

[ושאלה זו היא גם בזה"ז, בקטן שנתגדל באמצע ימי הספירה, לדעת הרמב"ם (הל' תמידין ומוספין פ"ז הכ"ב) שספה"ע גם בזה"ז הוא דאורייתא].

35) ראה גם השקו"ט בזה בתשובה שבסו"ס נמוקי או"ח (להרה"צ כו' ממונקאטש), וש"נ. — ושם מסיק שהספירה תהי' דאורייתא.

[ואף שבשנה זו לא הקריבו העומר בט"ז בניסן — משמע מדבריו, שספה"ע תלוי' גם בהקרבת שתי הלחם בשבועות (וכמפורש בס' שנסמנו לעיל הערה 17. וראה גם ס' המכריע סי' כט. ועוד), וכיון שנבנה המקדש צ"ל ספירה לפני הקרבת שתה"ל בחג השבועות].

---

*) אבל בנוגע לכוונת המצוה (שמכוין לצאת י"ח מצות ספה"ע) — יכול לכוין לצאת י"ח המצוה כמות שהיא, מדרבנן או מן התורה.

36) וצ"ע בגר שנתגייר וספר בגיותו כו'. וי"ל דשאני גר, דכיון ש„בקטן שנולד דמי" (יבמות כב, א. וש"נ), הרי המציאות דספירת הימים שלפנ"ז היא כמו ספירה של אדם אחר* (אף שהמציאות דספירת הימים עצמה, היתה יכולה להחשב כמציאות דספירה, אף שלא היתה שייכת ל(מציאות ד)מצוה כלל).

37) בא יב, טו.

---

*) וגם להדיעה שאם „היו לו בנים בהיותו עכו"ם ונתגייר . . קיים פרו' ורבו'" (יבמות סב, א), „אע"ג דלענין כמה דברים אמרינן גר שנתגייר כקטן שנולד דמי" — „כיון דבנכריותו קיים דזרעו מיוחס אחריו באותה שעה מיפטר נמי כשנתגייר" (תוד"ה ר"י יבמות שם) — אולי יש לחלק, כי התם איירי בענין שיש לו **מציאות תורנית** (שגם בנכריותו זרעו מיוחס אחריו **מדין תורה**), וזה יכול להצטרף למציאותו החדשה ע"פ תורה („בקטן שנולד"), אבל מציאות סתם (ספירת הימים שאינה שייכת כלל **למצות** ספה"ע) אינה מצטרפת (ואינה שייכת) למציאותו החדשה לאחרי הגיור. ועצ"ע.

הנבראים ביחס למציאות הבורא[38]), גם אם בפועל לא תתקיים המצוה בהחפצא.

כלומר: נוסף לכך שקיום המצוה משנה את החפצא שבעולם להיות חפצא דקדושה, הרי, ציווי התורה כשלעצמו (גם לולי קיום המצוה) עושה החפצא שבעולם[39] למציאות (לגבי שאר עניני העולם), גם אם לא תתקיים בו המצוה, שלא יהי' חפצא דקדושה, אלא חפצא בעולם.

ועד"ז י"ל בנוגע ל"ספירה" שכל מציאותה (לא רק חשיבות יתירה במציאות שישנה בלאה"כ, כבשאר מצוות התורה) נעשית מצד המצוה, היינו, שציווי התורה ע"ד ספירת הימים עושה את ספירת הימים (לכל לראש) למציאות בכלל (שהרי ספירה כשלעצמה אינה מציאות), ועד למציאות בעלת חשיבות שהתורה מתייחסת אלי' (מציאות גם בעולמו של המצווה) — שהמציאות דספירת הימים (שנעשית ע"י ציווי התורה) קיימת גם אם לא תתקיים בה מצות הספירה (שיספרם מי שאינו בר חיובא)[40].

ה. ונמצא, שבמצות ספירת העומר ישנם ג' ענינים:

א) המציאות דספירת הימים — מציאות בעולם שנעשית מצד הציווי דספירת הימים (משא"כ לולי הציווי אין הספירה נחשבת למציאות).

ב) מציאות חשובה דספירת הימים — לא סתם מציאות בעולם, אלא חפצא שהתורה מתייחסת אליו (כבכל המצוות שמציאות החפצא שלהן נעשית מציאות המוכרחת מצד ציווי התורה).

ובפרטיות יותר: הספירה — כל מציאותה היא מצד הציווי (שלולי הציווי אינה מציאות כלל), והימים — הם מציאות גם בלאה"כ, וע"י הציווי לספור הימים נעשים הימים מציאות חשובה (נוסף על מציאותם בעולם שקיימת בלאה"כ) — חפצא שמוכרחת מצד ציווי התורה.

ג) המצוה דספירת העומר (קיומה בפועל) — לא רק מציאות בעולם סתם, ולא רק מציאות שמוכרחת מצד ציווי התורה, אלא מצוה ממש — שספירת הימים [הן הספירה (הפעולה), והן הימים (הנפעל)] נעשית חפצא של קדושה.

ו. ועפ"ז יש לומר, שג' הגדרים ד"תמימות" שבמצות ספירת העומר (כנ"ל סעיף א-ב), מתאימים לג' ענינים אלו שבמצות ספירת העומר — (א) מציאות הספירה שנעשית ע"י הציווי, (ב) מציאות חשובה ד(הספירה וד)הימים בהוספה על המציאות שישנה לפנ"ז, (ג) חפצא דקדושה, ע"י קיום מצות הספירה בפועל:

א) המציאות דספירת הימים ש(מצ"ע אינה מציאות, ו)נעשית ע"י המצוה — מודגשת בהפירוש דתמימות במינם — שהשלימות היא (רק) בהספירה שע"י הא-

---

38) ודוגמתו בה"גברא" — שהציווי אליו עושה אותו למציאות בעולמו של המצווה, משא"כ לולי הציווי, במכ"ש וק"ו מריחוק הערך דאי"ש פשוט לגבי חכם גדול, שאינו נחשב בעיניו למציאות, אא"כ מצווהו לעשות דבר עבורו (ראה בארוכה לקו"ש ח"ז ע' 30 ואילך. וש"נ).

39) ראה בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 212 ואילך. וש"נ.

40) י"ל דוגמא לדבר ב"מספר" — "שור או כשב או עז כי יולד והי' שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה'" (אמור כב, כז) — שעצם הדבר שהתורה מתייחסת למספר הימים דהשור, עושה את מספר הימים דהשור למציאות חשובה בעולם, גם כשאין הדבר נוגע להקרבתו לקרבן, בשור של גוי (גם אם לא ימכרנו לישראל), וכיו"ב.

דם, גם כשאינה מתאימה למנין ימי השבוע (מא' בשבת עד שבת), מציאות דספירת ימים שאינה אלא מצד המצוה.

ב) החשיבות היתירה שמוסיפה המצוה בהמציאות שישנה לפנ"ז, שהיא (גם[41]) בהימים הנספרים (שמציאות הימים ישנה גם לולי הציווי, וע"י הציווי לספור הימים, נעשים מציאות חשובה) — מודגשת (בעיקר) בהפירוש תמימות כימי בראשית — כשהספירה דהאדם (שמצ"ע אינה מציאות) מתאימה להספירה שמצד הבריאה, ספירת שבע שבועות[42] שמתחילות באחד בשבת ומסיימות בשבת, כימי בראשית, כיון שספירת ימי בראשית היא מציאות שקיימת גם לולי המצוה דספירת העומר, וע"י המצוה דספירת העומר נעשית בה חשיבות יתירה.

ג) חפצא דקדושה — כיון שנעשה ע"י קיום המצוה בפועל (דלא כמציאות הספירה, ומציאות חשובה דהימים, שנעשים מצד הציווי עצמו, גם לולי הקיום בפועל), ה"ז תלוי בקיום המצוה כתיקונה. וענין זה מודגש בהפירוש דתמימות בזמן שביהמ"ק קיים — כיון שקיום המצוה כתיקונה תלוי בהקרבת העומר בביהמ"ק.

ז. עפ"ז יובן בעומק יותר הקשר והשייכות בין תוכן מצות ספירת העומר לחג השבועות, זמן מתן תורתנו:

בשרש מצות ספירת העומר כ' החינוך[43]: „לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה ומפני התורה נבראו שמים וארץ וישראל, וכמ"ש[44] אם לא בריתי יומם ולילה וגו', והוא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים כדי שיקבלו התורה . . נצטוינו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד . . וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו . . כי המנין מראה באדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא".

ומאריכות לשונו „מפני התורה נבראו שמים וארץ . . וכמ"ש אם לא בריתי יומם ולילה גו'" משמע, שההכנה לקבלת התורה ע"י ספירת העומר היא לא רק בנוגע להגברא (בנ"י), „שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה . . להראות בנפשנו החפץ הגדול כו'", אלא גם בנוגע להחפצא דהעולם שבו מקיימים התורה.

וע"פ הנ"ל יש לומר הביאור בזה:

יחודה של מצות ספירת העומר משאר מצוות התורה — בשתים: (א) המצוה עושה את החפצא דספירת הימים למציאות, היינו, שפעולת המצוה היא לא רק הוספת חשיבות יתירה בחפצא שישנו בעולם לפנ"ז, אלא בעצם מציאותו, שהמצוה יוצרת את מציאות החפצא בעולם, (ב) המצוה היא בהזמן עצמו — ספירת (הימים והשבועות) הזמן[45] (משא"כ בשאר

41) נוסף על החשיבות הנפעלת במעשה הספירה מצד ציווי התורה, כנ"ל ס"ה.

42) כלומר, ספירת חלק מסויים בזמן (ולא ספירת כללות הזמן, כביובל — ראה לקמן הערה 46), באופן המתאים גם לספירת ימי בראשית.

43) מצוה שו. וראה גם מו"נ ח"ג פמ"ג. ועוד (נסמן בלקו"ש חכ"ב ע' 114 הערה 2. וראה שם הערה 5).

44) ירמי' לג, כה.

45) ושאני ספירת זבה — אף שנאמר (מצורע טו, כח) „וספרה לה שבעת ימים"* — דשם סופרים

*) להעיר מהמבואר בזהר (ח"ג צז, סע"א

המצוות — גם במצות שהזמן גרמא, ה־זמן רק גורם חיוב המצוה, אבל המצוה עצמה היא פעולה בדבר אחר (אכילת מצה, ישיבה בסוכה וכיו"ב) שנעשית בזמן זה)[46].

ויש לומר, שבב' ענינים אלו מודגשת כללות הפעולה דמתן תורה:

א) במציאות החפצא (דספירת הזמן) בעולם שנעשית ע"י המצוה — מודגש שמציאות החפצא בעולם אינה אלא מצד (בשביל) התורה, שהרי לולי הציווי אין מציאות של ספירה:

וזוהי ההכנה להפעולה דמתן־תורה בהחפצא דכללות העולם — שיהי' ניכר שכל מציאותו אינה אלא „בשביל התורה", ובלשון הגמרא בסוגיא דמתן־תורה[47]: „מאי דכתיב[48] ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי, ה' יתירה למה לי, מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר להם אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו" („הששי משמע הששי המיוחד . . ששי בסיון שניתנה בו תורה"[49]), היינו, שקבלת התורה („ישראל מקבלים התורה") עושה המציאות ד„מעשה בראשית", ועז"נ[50] „ארץ יראה ושקטה . . בתחילה יראה ולבסוף שקטה".

ב) ובהמצוה שהיא בהזמן עצמו (ספירת הזמן) — כיון שזמן הוא (לא חפצא פרטי בעולם, אלא) גדר העולם, כידוע שבריאת הזמן (שגם הוא „נברא"[51]) היתה ביחד עם (וחלק מ)בריאת העולם, כמו המקום, כי גדר העולם הוא מקום וזמן[52],

---

ימי טהרה, משא"כ בספה"ע שיחודם של ימי ספה"ע משאר ימים אינו אלא בספירתם בלבד. ולהעיר מרמב"ן ובחיי אמור (כג, טו) ד„מ"ש בזב וזבה וספר לו וספרה לה אינו מהענין הזה אלא לומר שלא ישכחוהו". וראה גם חינוך (מצוה של) דספירת זבה „אינו אלא השגחה בימים", „שיתנו לב על הימים, ולא שיתחייבו למנותם בפה כו'".

46) וי"ל שהחידוש שבמצות ספירת העומר (במציאות הספירה, ובקיומה בהזמן) הוא גם לגבי מצות ספירת מ"ט שנים וז' שמיטות לקדש יובל („כמו שימנה כל איש ואיש ממנו ימי העומר"*), מ"ט ימים וז' שבועות (סהמ"צ להרמב"ם מ"ע קמ. חינוך שם)) — כי, הספירה דשמיטה ויובל היא בכל משך הזמן, וכיון שישנו המנין דכללות המשך הזמן (גם לולי הספירה דשמיטה ויובל), הרי החידוש בהספירה דשמיטה ויובל אינו אלא בתוכן המנין (מנין מיוחד לשמיטה ויובל), משא"כ בספה"ע החידוש הוא בהמנין עצמו, שמכל ימי השנה מונים מ"ט ימים (ז' שבועות) בלבד, שיחודם משאר הימים אינו אלא בספירתם בלבד.

---

47) שבת פח, א. וראה גם ע"ז ג, א. ושם (בהתחלת הענין) מובא גם הפסוק „אם לא בריתי יומם ולילה (בריתי שכתבתי שתהא נוהגת יומם ולילה, והיינו תורה, דכתיב והגית בו יומם ולילה, וכתיב אלה דברי הברית — פרש"י) חוקות שמים וארץ לא שמתי" (מלכתחילה).

48) בראשית א, לא.

49) פרש"י שבת שם.

50) תהלים עו, ט. שבת שם. ע"ז שם.

51) ראה מר"ן ח"ב פ"ל. הנסמן בלקו"ש ח"י ס"ע 176.

52) ראה שעהיוה"א פ"ז (פב, א). לקו"ת בהר מא, ב. ברכה צח, א. ובכ"מ. — וראה לקו"ש חכ"ז ע' 62 ואילך.

ואילך) ש„וספרתם לכם גו' שבע שבתות" הוא ע"ד ובדוגמת ספירת ז' ימים דטהרת אשה לבעלה, הטהרה דכנס"י להקב"ה כהכנה להנישואין דמתן־תורה. וראה אוה"ת אמור ע' קסט ואילך.

*) ולהעיר מתוס' שבהערה 26: „ושמא ב"ד סופרין ומברכין כמו שאנו מברכין על ספירת העומר". וראה גם פי' הראב"ד ור"ש משאנ"ץ לתו"כ בהר כה, ח. רמב"ן אמור כג, טו.

נמצא, שפעולת המצוה דספירת הזמן[53] היא (לא בנוגע לחפצא פרטי שבעולם, אלא) בנוגע לגדר העולם (מציאות הזמן);

וזוהי ההכנה וההכשרה והנתינת־כח להפעולה דשאר המצוות — שהפעולה דכל מצוה בחפצא הפרטי שבעולם ה־שייך למצוה זו היא לאחרי ובהמשך להפעולה בגדר העולם (זמן) ע"י המצוה דספירת העומר.

ח. והנה ע"פ כל הנ"ל יש להוסיף עוד, שג' הפירושים ב„תמימות" הם (לא גדרים שונים, כי אם) גדר וענין אחד — שלימות (תמימות) בהכשרת העולם למתן־תורה ע"י המצוה דספירת הזמן (גדר העולם), אלא שבענין זה ישנם ג' שלבים: ב' שלבים ע"י הציווי עצמו (לפני קיום המצוה) — שהציווי עושה (א) מציאות הספירה, (ב) חשיבות יתירה בהימים הנספרים[54], ושלב נוסף (העיקרי) ע"י קיום המצוה — שגדר העולם נעשה חפצא דקדושה.

ועפ"ז מובן בתוספת ביאור תוכן ה־שלימות במצות ספירת העומר כשה־שבועות הם תמימות כימי בראשית — דלכאורה: המצוה דספירת העומר היא ספירת האדם, ואילו השלימות הנעשית ע"ז שהשבועות (שסופרים לעומר) הם (מא' בשבת עד שבת) כימי בראשית, אינה תלוי' בהספירה דהאדם אלא בקביעות הימים — אלא כיון שתוכן המצוה דהמ־שכת קדושה בספירת הזמן הוא בנוגע לגדר העולם (זמן), ה"ז בשלימות יתירה כשהמציאות דספירת הזמן ע"י האדם מתאימה לספירת הזמן גם מצד גדרי העולם, תמימות כימי בראשית.

ויה"ר שתקויים התפלה שמתפללים מיד לאחרי ספה"ע: „הרחמן הוא יחזיר לנו עבודת בית המקדש למקומה במהרה בימינו אמן סלה" — „לפי שעכשיו אין אנו סופרין אלא זכר למקדש . . לפיכך מתפללין שיבנה בית המקדש ונקיים המצוה כתיקונה"[55].

וע"פ האמור שספירת הימים היא מציאות בעולם גם כשאין מצוה לספור הימים[56] — „נקיים המצוה כתיקונה" גם כשמשיח צדקנו יבוא באמצע ימי הספי־רה (ועכ"פ לפני היום האחרון דספה"ע), כיון שהמציאות דספירת הימים שלפנ"ז, מאפשרת המשך וגמר ספירת הימים באופן שמקיימים מצות ספירת העומר כתיקונה, מן התורה[56].

---

53) הן עשיית החפצא למציאות בעולם — ע"י הציווי, והן עשיית החפצא שבעולם לחפצא דקדושה — ע"י קיום המצוה.

54) ויש בזה מה שאין בזה: במציאות הספירה שנעשית ע"י הציווי מודגשת יותר הפעולה דציווי התורה (מלמעלה למטה) — שלולי ציווי התורה אין מציאות דספירת הימים; ובהחשיבות היתירה דהימים ע"י הציווי מודגש יותר שציווי התורה חודר בגדרי העולם (מלמטה למעלה) — שמציאות שקיימת בלאה"כ משתנה ונעשית מציאות חשובה שמוכרחת מצד ציווי התורה.

55) לזה עיר מלשון אדה"ז (שבהערה 33) שם „עכשיו אין אנו סופרין אלא זכר למקדש ואין בספירה זו עשיית מצוה כלל, שהמצוה הוא לספור לעומר כו'".

56) להעיר מלשון אדה"ז בהתחלת הסימן „מצוה עשה מן התורה כו'", אף שמסיק אח"כ (בהמשך הסימן) שהעיקר כהדיעות דבזה"ז אינה מה"ת. ואולי י"ל, שבזה נרמז, שגם לאחרי התחלת ספה"ע מדרבנן (בזמן הזה), יתכן (ולכ־אורה דוחק גדול לומר כן) שהמשכה וסיומה יהי' „מן התורה" — כשתתקיים התפלה שמתפללים לאחרי הספירה (שכבר התחילו הספירה מדרבנן)

ואז תהי' השלימות ד„תמימות" בכל ג' הפירושים האמורים: תמימות במנינם, תמימות כימי בראשית, ותמימות שע"י הקרבת העומר – שלימות משולשת[57], בגאולה השלישית ובביהמ"ק השלישי, „ב־מהרה בימינו אמן סלה"[58].

(משיחת אחרון של פסח תנש"א)

ש„יחזיר לנו עבודת בית המקדש למקומה", ואז „נקיים (המשך) המצוה (באותה שנה) כתיקונה (מן התורה)" – ל' אדה"ז בשו"ע שם סי"א.

57) להעיר מהדגשת מספר שלש בעניני העומר – ש„קוצרין שלש סאין שעורין בשלשה אנשים ובשלש קופות ובשלשה מגלות . . אומר להם הקוצר . . שלש פעמים על כל דבר ודבר" (רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ז הי"א – ממנחות סג, ב. סה, א).

58) נוסח „הרחמן" שאומרים אחרי הספירה.